

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍŃ INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA MEHNAT TARBIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI

Baynazarova Jamila Jolmurzaevna,
Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti, Ijtimoiy va gumanitar fanlarni masofadan o'qitish kafedrası assistent o'qituvchisi
jamilabaynazarova6@gmail.com

Isakova Gulayda,
Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti Sirtqi talim bo'lim 3- kurs talabasi
Isakovagulayda@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada mehnat tarbiyasining ahamiyati, barkamol shaxsni shakllantirishda mehnat tarbiyasining o'rni hamda boshlang'ish sinf o'quvchilarini mehnat tarbiyasining pedagogik asoslari haqida nazariy ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: mehnat, tarbiya, ta'lim, kichik maktab yoshi.

Mehnat - bu insonning maqsadga muvofiq ijtimoiy foydali faoliyati bo'lib, insonning shaxs sifatida shakllanishi, butun insoniyat jamiyati rivojlanishining dvigateli bo'lib hisoblanadi. Kishilik jamiyatining rivojlanishida, psixik rivojlanishida, aynan mehnatning ahamiyati beqiyosdir. Xalqimizda bekorga "Mehnat insonni hayvondan ajratdi" kabi iboralar tarqalmagan. Odam alayhissalomni jannatdan haydab chiqarayotganda, Alloh unga: "Noningni peshona tering bilan yeysan", dedi.

Maqsadlarimiz uchun "Mehnat-bu shaxs va jamiyat ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan maqsadli, ongli inson faoliyatidir. Ushbu faoliyat jarayonida inson asboblari yordamida tabiat obyektlarini o'zlashtiradi, o'zgartiradi va o'z maqsadlariga moslashtiradi, obyektlar va tabiat hodisalarining mexanik, fizik va kimyoviy xususiyatlaridan foydalanadi va ularni bir-biriga o'zaro ta'sir qilishga majbur qiladi. Oldindan belgilangan maqsadga erishish"

Pedagogik tafakkur klassiklarining asarlarida mehnat tarbiyasining ta'rifi va uning ahamiyati alohida ta'kidlangan. Maktab o'quvchilariga mehnat ta'limining uslubiy-nazariy asoslarini ishlab chiqish va bu ishga boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashga K.D.Ushinskiy, A.S.Makarenko, V.A.Suxomlinskiy, V.Ya.Stoyunin katta hissa qo'shgan. Kasatkin, D.D. Semenov, N.I. Pirogov, V.V. Vodovozov va boshqalar ko'plab tadqiqotlarni olib borishgan.

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

Mehnat tarbiyasining maqsadi o‘quvchilarda mehnatga ongli munosabatni shakllantirish jarayoni bo‘lib, Ushinskiy K.D. mehnat tarbiyasi haqida quyidagi fikrlarni bayon etadi: “Mehnat tarbiyasi - bu yosh avlodda mehnat qilish istagini, jamiyat qurilishida amaliy ishtirok etish istagi va qobiliyatini, mehnatga munosabatni shakllantirish jarayonini shakllantirishning maqsadli jarayonidir”.

Mehnat tarbiyasini tashkil etishning pedagogik shart- sharoitlari:

1. Bolalar mehnatining o‘quv-tarbiyaviy vazifalar bilan bog‘liqligi.
2. Ijtimoiy ahamiyatli mehnatni o‘quvchilarning qiziqishlari bilan birga qo‘shib olib borilishi.
3. Mehnat faoliyatining hamma bopligi va qo‘ldan kela olishi.
4. Mehnat faoliyatining majburiyligi va vijdoniyligi.
5. Mehnat faoliyatini tashkil etishda jamoaviy va individual shakllarini birga qo‘shib olib borish.[1.165 b]

Mehnat jarayonida kichik maktab o‘quvchilari yangi bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘ladilar, yangi qobiliyatlar va hatto fikrlashning yangi turlarini shakllantiradilar va ko‘plab mehnat jarayonlari jamoaviy xususiyatga ega bo‘lganligi sababli, o‘quvchi mehnat, muloqot va hamkorlik ko‘nikmalariga ega bo‘ladi. Buning natijasida bolaning jamiyatga moslashuvini yaxshilaydi.

Mehnat faoliyati turlarini ajratib ko‘rsatish kerak:

- o‘z-o‘ziga xizmat ko‘rsatish (buyumlaringizga g‘amxo‘rlik qilish, kiyim-kechak, kitoblar, o‘quv qurollarini kichik tamirlash);
- uy ishlari (binolarni tozalash, ularni darslarga tayyorlash);
- tabiatda ishlash (o‘simliklar yetishtirish, hayvonlarga g‘amxo‘rlik qilish, dorivor o‘tlarni yig‘ish, ko‘kalamzorlashtirish ishlari);
- qo‘l mehnati (hunarmandchilik).

Afsuski, boshlang‘ich sinflarda texnologiya darslariga bir necha soat ajratilgan va o‘z-o‘zini parvarish qilish masalalari o‘quv jarayonidan deyarli butunlay chiqarib tashlangan. Ota-onalar bolaga o‘z-o‘zini saqlash va hayot jarayonini saqlab qolish ko‘nikmalarini o‘rgatishlari kutilmoqda.

1-4-sinfdagi zamonaviy maktab o‘quvchilarining yetarli bilimga egaligi va eng muhimi, mustaqil yashashni bilishi yoki yo‘qligini baholashdan oldin, bola nima va qaysi yoshda mustaqil ravishda shug‘ullanishi kerak, degan savolga javob berish kerak.

Shunday qilib, biz boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini yoshi, psixologik va fiziologik xususiyatlariga mutanosib ravishda mustaqil yashashga o‘rgatish uchun

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍŇ INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

faoliyatni taklif qilishni o‘z oldimizga maqsad qilib qo‘yganmiz. Ushbu maqsadning bir qismi sifatida biz quyidagi vazifalarni belgilab oldik:

- o‘n yoshli bolalar uchun o‘z-o‘zini parvarish qilishning muayyan standartlarini shakllantirish;
- ishlab chiqilgan standartlarni dastlabki baholash uchun batafsil test yaratish;
- zamonaviy maktab o‘quvchilarining "kundalik mustaqillik" darajasini baholash;
- aniqlangan og‘ishlarning sabablari va oqibatlarini aniqlash;
- "kundalik mustaqillik" va akademik ko‘rsatkichlar, psixologik barqarorlik o‘rtasidagi bog‘liqlik mavjudligi yoki yo‘qligini aniqlash;
- boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini mustaqil hayot faoliyatiga o‘rgatish bo‘yicha faoliyatni taklif qilish.

Bundan tashqari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mehnat tarbiyasini yanada rivojlantirish maqsadida quyidagi mavularda tadbir va mashg‘ulotlarni tashkillashtirish ham samaralidir:

- ✓ Mening uyim - men uni tartibga solaman;
- ✓ Hech narsa harakatsiz kelmaydi;
- ✓ Oiladagi vazifalarim” (1-4-sinf o‘quvchilari bilan);
- ✓ Kasb tanlashda bilimning o‘rni;
- ✓ Eng toza maktab;
- ✓ Eng toza sinf;
- ✓ Kimning guli chiroyli o‘sadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. B.X.XODJAYEV Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. - T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017y. 416 b.
2. Z.T.Nishanova. Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya [Matn] : darslik. – T.: “O‘zbekiston faylasuflari milliy jamiyati” nashriyoti, 2018.-60 b
3. Olimovna, R. M. (2023). BAYNALMINAL OILALARNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINI ORGANISH IJTIMOY PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. PEDAGOGS, 48(2), 49-51.